

Христо Иванов с уникален индивидуален почерк в изграждането на композиционните мотиви с техниката сграфито-керамика

Марин Вутов
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Hristo Ivanov with a unique individual style in the construction of the compositional motifs with the sgraffito-ceramics technique

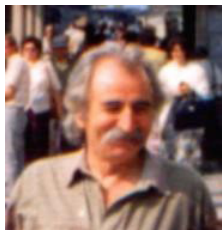
Marin Vutov
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Abstract: Biographical data and creative path of Hristo Nikolov Ivanov, lecturer at VTU „St. Cyril and St. Methodius“, Faculty of Fine Arts. Presentation of details from his work, considering the influences of the Bulgarian techniques of work and majolica from different periods, with the strongest influence having the sgraffito-ceramics from the second Bulgarian kingdom. He is also strongly influenced by Bulgarian and foreign artists, as he manages to refine the technological process in his works.

Key words: Hristo Nikolov Ivanov, majolica, sgraffito-ceramics, Bulgarian ceramics, ceramic technologies, orthodox symbols.

Резюме: Биографични данни и творчески път на Христо Николов Иванов, преподавател във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, факултет по изобразително изкуство. Представяне на детайли от неговото творчество като се разглеждат влиянията от българските техники на работа и майолика от различни периоди, като най-силно въздействие оказва сграфито-керамиката от Второ българско царство. Също така той е силно повлиян от български и чуждестранни творци, като успява да доуточни технологичният процес в творбите си.

Ключови думи: Христо Николов Иванов, майолика, сграфито-керамика, българска керамика, керамични технологии, православни символи.

Христо Николов Иванов е роден на 13 март 1930 година в с. Драгана, Ловешко, в земеделско семейство. До 9 септември 1944 година

той е бил ученик и не е членувал в никакви политически партии и организации. След 9 септември 1944 година една година е учител в с. Долна кула, Кърджалийско, където е бил принуден да преподава много от нещата на турски език, включително българска история, тъй като децата не са знаели български език. По тази причина знаел много добре турски език говоримо. До 1949 година работи като художник в „Кинефикация и търговия“ – гр. Хасково. Там се запознава с бъдещата си съпруга, която по това време работи като медицинска сестра във Военна болница – Хасково. Завършва Висшия институт по изобразителните изкуства „Николай Павлович“ – София през 1966 г. От 1966 г. до пенсионирането си работи като преподавател във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, главен асистент по приложна графика.

Влечението му към сграфито-керамиката се е появило още от студентските му години, когато е трябвало да изкарва средства за учението си. Всяко лято рисувал археологическите находки в музея в Хасково, между които имало и много керамика. По-късно целенасочено обикалял Троянския край – богат на стара и съвременна керамика, специализирал в Института за приложни изкуства в гр. Лвов – Украйна, където имало катедра по керамика. Влияние също са му оказали специализациите в Санкт Петербург – Русия и Германия. Бъдещият керамик обогатявал знанията си чрез общуване с известните специалисти от Великотърновския музей Богдан Султов и Атанас Писарев, които показвали и тълкували царствената трапезна сграфито-керамика. Изяснявал си и общото, и различието в традиционните български школи на Плиска, Преслав и Царевград Търнов, на самобитната Бусинска народна школа и на по-гражданската Троянска керамика. В Асенова махала старателно проучвал керамичната технология, усъвършенствал етапите ѝ: от изработването на майолика керамика и сграфито-керамиката, етапите на изпичане на бисквит, обработката и с ангоба, гравирването и накрая глазирането. Особено благотворна е близостта му с доцент Никола Гелов, както и с някои от състудентите му керамисти, които го консултират и окуражават. Така Христо Иванов, потопен в традицията на керамичната форма и в нейната технология, застава тематично на базата на средновековната сграфито-керами-

ка от XII – XIV век, като я доразвива стъпвайки на базата на нашето културно наследство, създавайки творчески интерпретации и нови технологични подходи, белязани с неговия индивидуален почерк както в изграждането на композиционните мотиви, така и в боравенето с по-богата цветова палитра. Добавял е нови флорални, зооморфни мотиви, плетеници и елементи, съпроводени с много православни символи – кръстове, старобългарски букви, монограми и др.. Със своето творчество Христо Иванов обогатява сграфито-керамиката и е отбелязал нов етап в развитието и. Сграфито-керамиката от периода на Втората българска държава е използвана предимно от българската аристокрация, като е наречена „царска“ или „болярска керамика“. Археологически факт са монограмите на българските царе, които откриваме върху някои съдове от сграфито-керамиката от двореца на Царевец. Причина за използването и от тесен кръг на определена прослойка от обществото е скъпия и сложен технологичен процес, при който се съчетават занаятчийски и художествени умения, което я прави трудна и скъпа за изпълнение. Използвала се е както за битови нужди, така и за декоративна украса на стените в дворците. Освен сграфито-керамиката през този период е характерна и рисуваната керамика, при която изображенията се нанасят с четка, без релефна намеса. При откритите находки от двореца на крепостта Царевец едва 3 – 4 % са изпълнени с нея. Двете техники са съществували едновременно, като обикновено са били съчетавани. Характерна черта на търновската керамика е съдържания и редуциран колорит. Тези специфични черти я доближават до византийската сграфито-керамика, за разлика от ислямската керамика, наречена самаркандска и характерна със своята пищна украса и колорит. Именно тези познания Христо Иванов е доразвил със своя уникален индивидуален почерк в композиционните мотиви с техниката сграфито-керамика. Трябва да се отбележи, че неговите произведения са твърде далеч от конкретното изобразяване на светци, библейски и митологични сцени. Въпреки това много от тях продължават традицията на изобразяване на православни символи. Целта им е била да вградят православния дух в предмети, потребни на съвременния човек. Наред с геометричните и зооморфните мотиви широко използва

орнаменталните букви в своите произведения като умело е застъпвал централната композиция с орнаментален фриз. Кръстът, като геометричен център, свързва и обединява структурата, но внушава и духовното християнско начало, спътник и вдъхновител на националната традиция. Логиката на линейния ритъм е в съзвучие с богатите вариации на колоритните хрумвания и тези дълбоки, земни, златисти и зеленикави, нюансирани стойности превръщат всяка вещь в уникат. Разнообразието от похвати, композиционните плетеници и цветност съдържат топлотата на модерен творец, продължител на здравата традиция в трапезната керамика. „Бягам от конфекцията. Всичко искам да правя с ръка”¹ – обяснявал керамикът. И не случайно професор Аксиния Джурова, като видяла керамиката на Христо, пожелала в София изложба с негови творби. „Искам да извадя от забвение потъналото в старобългарските книги и да го покажа на хората”² – споделял търновският творец. – „Когато се срещнах с г-жа Джурова, я попитах направо, дали не бъркам нещо в изкуството, защото си мисля, че моята керамика е толкова обърквана и авангардна, че дори някои казват, че прилича на китайската.”³ Керамика на Христо Иванов е станала известна и извън България и творбите му разнасят родното изкуство из Европа. Нихилизъм, който съществувал у нас и се надпреварвал да унищожи всичко, което сме създали, и разсипвайки онова, което е оцеляло през вековете, наранявало силно душата на художника. Приживе е мечтал да остави сътвореното от него на поколенията. Търсил млади хора, които да грабнат жаравата от сърцето му и да е разпалят. Очевидно е успял да ги открие, защото неговото наследство не е забравено и вдъхновява нови млади поколения творци, посветили се на керамичното изкуство. Носител е на орден „Кирил и Методий“ и много други награди. Участвал в множество изложби в България, Полша, Германия, Русия (СССР). Организиран е няколко самостоятелни изложби плакат, дизайн, приложна графика и керамика. Уважаван и от колегите, и от студентите си. Патриот от цялото си сърце и душа, до края на дните претворява

¹ <https://www.galanto.com/изложба-декоративна-керамика-сграфи/>, видно на 12.10.2021, 18:00

² Пак там.

³ Пак там.

българската азбука в керамичните си творби. Такава е темата и на последната му самостоятелна изложба. Модерното възраждане и продължение на сграфито-керамиката в неговото творчество не само запазва традицията, но внася и развива нови съвременни тенденции в нея. По този начин тя се обогатява и развива, като задоволява естетическите потребности на съвременното общество.

Използвана литература:

1. Царевград Търнов – дворецът на българските царе през Втората българска държава. Том 2. Керамика, битови предмети и въоръжение накити и тъкани, БАН, 1974
2. **Вутов**, Марин., Исторически етапи на развитие на техниката „сграфито-керамика“, и въздействието и върху творчеството на съвременните български художници, 2021
3. **Тотев**, Т., Манастирът в Тузлалъка – център на рисуваната керамика, София, БАН, 1982.
4. **Терзиева**, Вася., в-к „Борба“, петък, 24 юни 1994 г.
5. <https://www.galanto.com/tag/христо-иванов/>, видно на 11.10.2021, 16:00.
6. <https://www.galanto.com/изложба-декоративна-керамика-сграфи/>, видно на 12.10.2021, 18:00

Приложение:

Сн.1 Орнамент

Сн.2 Керамични чинии

За автора:

Марин Тодоров Вутов е докторант към Катедра „Църковни изкуства“ на Православен богословски факултет, Професионално направление – 8.2 Изобразително изкуство, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, ул. „Т. Търновски“ № 2, гр. Велико Търново, 5003;

e-mail: m.vutov@abv.bg